

Adres: Studiecentrum Nijmegen. Postbus 6870, 6503 GJ Nijmegen
Telefoon 024-3612000 Mailadres nijmegen@ou.nl
E-mailadres secretariaat ValC-hof: cwvalchof@hotmail.com
Website: www.valc-hof.nl

Contributie betalen aan F.G.J. Timmermans te Malden op rekeningnummer 512331308

ValC-hofnieuws nr. 8

April 2012

Oppericht op 27 november 2001

Om de leden van ValC-hof snel en doeltreffend te informeren over voor hen belangrijke zaken, sturen wij éénmaal per maand via e-mail een nieuwsbrief.

Om deze informatievoorziening goed te laten lopen is het belangrijk dat wij van iedereen het juiste e-mailadres hebben. Veranderingen kunt u doorgeven aan het secretariaat van ValChof: cwvalchof@hotmail.com

Van de voorzitter

De gezamenlijke studentenverenigingen Suster Bertken, Utile Dulci en ValC-hof zijn druk bezig met de vormgeving van het komende symposium. Besloten is dat het 2012 symposium zal gewijd zijn aan:

Kunstvervalsing

Een breed en fascinerend onderwerp waar wij als toekomstige cultuurwetenschappers te weinig van af weten. Er zijn de technische aspecten zoals vervalsing- en detectietechnieken, er zijn de juridische aspecten: wanneer spreken we juridisch van een vervalsing, in hoeverre is dit strafbaar en hoe ernstig worden de feiten door de wetgever bevonden, waarom is er steeds zo weinig animo om tijdens een proces tegen een vervalser te getuigen, hoe groot is de verantwoordelijkheid van de handel, de expert en kunnen zij op deze verantwoordelijkheden aangesproken worden? Dan hebben we ook nog de cultuur- en kunstfilosofische vragen zoals verwoord door Thierry Lenain in zijn boek *Art Forgery*. Lenain stelt dat kunstvervalsing zonder meer interpreteerbaar is als een cultureel fenomeen in de brede zin van het woord omdat elke kunstvervalsing op één of andere manier de culturele eisen en verwachtingen, de staat van de kunsthistorische traditie, de psychologische situatie van de maker, enz. reflecteert. Ook de kunsthistorici en –theoretici kunnen er niet omheen: vervalsingen, diefstal van identiteit en plaats in de kunstcanon, het creëren van een identiteit en plaats in diezelfde canon, het zijn onderwerpen die het fundament van de wetenschap aantasten. Het gezag van de wetenschap wordt ondermijnd. In tijden van bezuiniging op de uitgaven van cultuur kan men zich afvragen of er niet veel gemeenschapsgeld vergooid wordt in een vergeetput van frauduleuze cultuuruitingen. Ook nu staat kunstvervalsing weer in de actualiteit. Duitsland is in de ban van één van de grootste schandalen in de Duitse en internationale kunstwereld. In de herfst van 2011 begon in Keulen het proces in verband met de vervalsingen in de *Collectie Jäger*. Experts blijken onvergeeflijke professionele fouten te hebben gemaakt.¹ Vragen rijzen; wat is er mis met de kunstbranche, wie is verantwoordelijk voor het feit dat vervalsingen zo gemakkelijk voor echt worden aangezien, enz. Dezelfde vragen die ook bij eerdere fraudezaken, zoals deze rond Geert Jan Janssen, Hebborn en Myatt /Drew werden gesteld, allemaal zaken die de laatste decennia speelden. De kunstbranche blijkt echter hardleers. Misschien ligt de oorzaak van al deze ophef simpelweg

---

¹ <http://www.einslive.de/medien/html/1live/2011/06/28/westart-kunstfaelscher.xml> ;
<http://www.einslive.de/medien/html/1live/2011/09/01/ard-morgenmagazin-kunst-faelscher-prozess.xml> ;
<http://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2011-09/kunstfaelscher-malerei-prozess>

in het feit dat met kunst zeer veel geld verdiend kan worden, het is een miljardenbusiness, waarbij een carrousel lijkt te bestaan die samengesteld is uit opiniemakers, handelaren, veilinghuizen, connaisseurs, musea en een rijke clientèle. Met andere woorden het is de moeite waard om deze vragen te stellen en om in confrontaties en discussies te zoeken naar antwoorden.

Literatuurgroep

De literatuurgroep heeft regelmatig bijeenkomsten onder leiding van Liesbeth de Groot, Anita Huisman en Elma Nelissen. Als u meer informatie wilt hebben kunt u contact opnemen met Anita, anitahuisman@hotmail.com, Liesbeth, liesbethvermeulen@planet.nl of Elma, elmanelissen@hotmail.com

Extra info literatuurgroep

Helaas moeten wij de literatuurbijeenkomsten voor een jaar onderbreken. Dit omdat wij vinden dat ieder boek recht heeft op voldoende aandacht en wij op dit moment niet in staat zijn ieder boek de zo welverdiende aandacht te geven. Houdt deze nieuwsbrief in de gaten want het is beslist de bedoeling om de draad weer op te pakken.

Donderdag 12 april Lezing over de kunstzinnige relatie tussen de Nederlanden en Italië van de vijftiende tot de zeventiende eeuw door Irmin Visser

Het Portinari-altaarstuk

In mei 1483 arriveerde na een lange zeereis in Florence een altaarstuk. Dit altaarstuk, dat nu bekendstaat als het Portinari-altaarstuk en een van de pronkstukken is van de Galleria degli Uffizi, was gemaakt in Vlaanderen. Het stelt de aanbidding door de herders van het kind Jezus voor. Hugo van der Goes schilderde het in Brugge in opdracht van de aldaar werkzame, maar in Florence geboren bankier Tommaso Portinari. Giorgio Vasari schrijft in zijn kunstenaarsbiografie *De levens van de grootste schilders, beeldhouwers en architecten* (1550) een uitgebreid verslag over dit altaarstuk. Het heeft dan ook veel invloed uitgeoefend op de Florentijnse kunst. De voorgestelde herders maakten diepe indruk door hun individuele, realistische trekken. Nog geen twee jaar later al maakten soortgelijke herders deel uit van het altaarstuk dat Ghirlandaio maakte voor de Sassettikapel in de Santa Trinitàkerk te Florence.

Van noord naar zuid

Het succes van het Portinari-altaarstuk is het hoogtepunt van een langere ontwikkeling. Dankzij handelsrelaties en, daarmee samenhangend, de opkomst van een nieuwe klasse van opdrachtgevers - de vooraanstaande burger in 'binnen- en buitenland' - had het zuiden eerder al kennisgemaakt met noordelijke invloeden. Die invloeden gingen van een techniek als het schilderen in olieverf tot aan het importeren van de specifiek 'Vlaamse' wijze van portretteren. Zonder deze invloeden had Giovanni Bellini nooit zijn beroemde portret van de Venetiaanse doge Leonardo Loredan in 1501-4 kunnen schilderen. Ook de manier waarop noordelijke kunstenaars het landschap weergaven kon zich verheugen in een grote belangstelling in het zuiden.

Van zuid naar noord

Omgekeerd gingen noordelijke kunstenaars te rade in het zuiden, onder aanvoering van Albrecht Dürer, niet veel later gevolgd door Jan van Scorel. Na hun terugkeer verspreidden zij Italiaanse voorkeuren in het noorden. Een eeuw later reageerde Rembrandt op geheel eigen wijze op Italiaanse voorgangers als Titiaan en Rafaël en sloot zo de portrettraditie kort, die al was ingezet bij de gebroeders Van Eyck in Vlaanderen. Nog sterker was de invloed die het zuiden uitoefende op de architectuur in het noorden.

Boek 4 van de architectuurhistoricus Sebastiano Serlio (1537) verscheen al twee jaar later in het Noorden als *Generale reglen der architecturen* in een vertaling van Pieter Coecke van Aelst. Het Antwerpse stadhuis uit 1568 is de ultieme getuigenis van deze beïnvloeding. Het Mauritshuis in Den Haag (1644) is evenzeer schatplichtig aan Italiaanse architectuurtraktaten en de aan Vitruvius ontleende orden, en het voorbeeld van het Hollands classicisme. Irmin Visser (1954) volgt in zijn lezing de wisselwerking tussen noord en zuid én tussen zuid en noord aan de hand van aansprekende voorbeelden. Kenmerkend voor deze wisselwerking is dat kunst toen allang niet meer aan grenzen gebonden was en het vreemde bijna als vanzelf werd opgenomen.

De lezing telt mee in het kader van het CW-debat.

Jaarafsluiting op 20 juni: lezing en film in LUX

Na de succesvolle edities van de afgelopen twee jaar vindt op **woensdag 20 juni** opnieuw als jaarafsluiting een literair-filosofische filmavond plaats. Het onderwerp is dit keer de 'Europa trilogie' van de Deense regisseur Lars von Trier. De jonge Lars von Trier maakte drie films waarmee hij een bepaald beeld gaf van Europa. De eerste twee, *Element of Crime* (1984) en *Epidemic* (1987), trokken vooral de aandacht door hun onconventionele karakter. De derde film, *Europa* (1991), was daarentegen veel toegankelijker en werd een groot succes. De film won prijzen in Cannes en andere filmfestivals, en betekende de doorbraak van Lars von Trier.

Jeroen Vanheste verzorgt een lezing waarin hij ingaat op de achtergronden van de Europa trilogie van Lars von Trier. Aansluitend aan de lezing wordt de film *Europa* vertoond. Het programma voor de avond ziet er als volgt uit:

18.30-19.00	Ontvangst in LUX (Mariënborg 38-39, Nijmegen)
19.00-19.45	Lezing over Lars von Trier en diens Europa trilogie
19.45-20.00	Korte pauze
20.00-21.45	Filmvertoning <i>Europa</i> (in zaal LUX 2)
21.45-	Napraten en een glas in het café van LUX

Aanmelden voor deze avond kan via secretariaat.cultuurwetenschappen@ou.nl

De kosten voor deelname bedragen 12,50 Euro per persoon. Dit bedrag dient uiterlijk een week tevoren overgemaakt te worden gironummer 4116553 t.n.v. de Open Universiteit te Heerlen, onder vermelding van 'filmavond 20/6'. We adviseren u zich tijdig aan te melden, want de afgelopen twee jaar was de zaal volgeboekt!

De bijeenkomst telt mee in het kader van CW-debat: deelname levert 4 studie-uren op. Deelnemers ontvangen een exemplaar van de lezing en achtergrondinformatie over de Europa-trilogie.

Zaterdag 22 september jaaropening door ValC-hof en mentor Jeroen Vanheste

Op zaterdag 22 september openen we het nieuwe studiejaar met een lezing van dr. A. Bosch over het landschap in de buurt van Nijmegen. Ook zal onze mentor de nieuwtjes aangaande uw studie bij de OU vertellen. Houdt deze nieuwsbrief in de gaten voor de verdere planning van deze middag.

Landelijke studiedag te Nijmegen zaterdag 13 oktober

Een grof schandaal

Schandaal, moraal en samenleving

Voor wie het afgelopen jaar in kranten en middels televisie- of radiojournaals het nieuws heeft gevolgd, leek het wel of het voorbije jaar een aaneenschakeling van schandalen was. Silvio Berlusconi en Dominique Strauss-Kahn; seksueel misbruik in de katholieke kerk; zelfverrijking in de financiële sector; omkoping in de Turkse voetbalcompetitie; doping in de wielersport – het ene schandaal volgde op het andere. Bij een schandaal gaat het om een in de samenleving breed gevoelde verontwaardiging of teleurstelling ten aanzien het gedrag van een individu of een groep personen. Deze verontwaardiging of teleurstelling betreft het overtreden van bepaalde morele normen. Wanneer men nu weet, waarover een samenleving verontwaardigd of teleurgesteld is, kent men de – impliciete of expliciete – normen van een samenleving. Juist vanuit deze invalshoek vormen schandalen – een verschijnsel dat natuurlijk van alle tijden is! – een belangwekkend onderwerp voor cultuurwetenschappelijk onderzoek. Wat zeggen schandalen over de morele normen in een samenleving, en welke betekenis hebben zij daarvoor gehad? 'Een grof schandaal' is daarom het onderwerp van de Landelijke Dag Cultuurwetenschappen 2012.

Een van de meest beroemde schandalen is de Dreyfusaffaire, een affaire die Frankrijk 15 jaar bezig hield en verregaande implicaties had voor alle betrokkenen. De joodsfranse officier Dreyfus werd in 1894 beschuldigd van spionage en op grond van valse verklaringen, ondermeer van de echte spion, veroordeeld en gevangen gezet. Toen de verklaringen vals bleken te zijn, werd de zaak in de doofpot gestopt en uiteindelijk ook de klokkenluider gevangen gezet. Dankzij Émile Zola werd de affaire naar buiten gebracht toen hij in 1898 op de voorpagina van de literaire kracht l'Aurore in een vlamme open brief met de titel J'accuse (Ik beschuldig) de president aansprak. Waar dit aanvankelijk leidde tot een veroordeling en zelf verkozen ballingschap van Zola, werd Dreyfus in 1899 vrijgelaten en uiteindelijk in 1906 gerehabiliteerd. Politiek gezien werkte deze affaire nog langer door: het antisemitisme en nationalisme van de rechtse monarchisten werd afgestraft en leidde tot een politieke verschuiving ten gunste van de republikeinen.

Andere voorbeelden van onderwerpen die tijdens deze dag zouden kunnen komen zijn: het schilderij *Le déjeuner sur l'herbe* (1863) van Eduard Manet; het urinoir dat Marcel Duchamp als kunstwerk in een museum plaatste; het Watergate-schandaal, dat de Amerikaanse president Richard Nixon tot aftreden dwong; de affaire-Guillaume, die de Duitse Bondskanselier Willy Brandt tot aftreden dwong; *Lady Chatterley's Lover* (1928) van de Engelse schrijver D.H. Lawrence; de voorstelling *Paradise Now* van het Amerikaanse Living Theatre, het optreden van de Griekse filosoof Socrates; het 'schandaal van de filosofie' volgens de Duitse filosoof Immanuel Kant; het ballet *Le Sacre du Printemps* (1913) van Sergei Diaghilev op muziek van Igor Stravinsky; enzovoorts.

Tentamenbank

Cor Vink beheert de tentamenbank. Leden van ValC-hof kunnen kosteloos tentamens lenen, niet-leden alleen tegen vergoeding van de portokosten.

Mocht u nog oude tentamens thuis hebben liggen dan zou Cor die graag opnemen in zijn tentamenbank.

Het emailadres van Cor is cor.vink@inter.nl.net

Van de penningmeester: Contributie ValC-hof

De contributieregeling van ValC-hof, alles even op een rij.

Het verenigingsjaar loopt, gelijk met het studiejaar, van 1 augustus tot en met 31 juli. En daarom geldt dat voor de contributie ook.

Voor het verenigingsjaar 2011-2012 bedraagt de contributie € 15, - Voor nieuwe leden die zich na 31 januari aanmelden geldt een welkomstregeling. Zij zijn dat tweede semester gratis lid en hoeven pas vanaf 1 augustus daaropvolgend, te betalen.

Wij kennen geen halve of deelcontributies; voor 1 februari lid worden kost € 15, - en daarna geldt de welkomstregeling voor nieuwe leden. Dat houdt in dat u in het verleden nog niet eerder lid van onze vereniging bent geweest.

Tot slot vraag ik iedereen die graag lid wil blijven en de contributie voor 2011-2012 nog niet heeft voldaan, € 15 te storten op rekeningnummer 51.23.31.308 van de penningmeester, F. G. J. Timmermans te Malden

Bestuur ValC-hof

Voorzitter Anita Huisman
Penningmeester Fred Timmermans
Secretaris Liesbeth de Groot
Nieuwsbrief Elma Nelissen

anitahuisman@hotmail.com
akkefredtim@hetnet.nl
cwvalchhof@hotmail.com
elmanelissen@hotmail.com

Bestuursleden
Ben Spraakman
Eddy Thewis

b.spraakman@chello.nl
eddythewis@home.nl

Tentamenbank

Cor Vink cor.vink@inter.nl.net

Agenda 2012

Donderdag 12 april

Irmin Visser *Retour Italië* over de kunstzinnige relatie tussen de Nederlanden en Italië van de vijftiende tot de zeventiende eeuw

Vrijdag 13 april

Regionale studiedag Eindhoven

Woensdag 20 juni

Jaarafsluiting door de mentor, Jeroen Vanheste

Zaterdag 22 september

Jaaropening ValC-hof en mentor

Zaterdag 13 oktober

Landelijke dag Nijmegen